

Johanna Sokoließ Pedro Stoichita

EMILIE DANIELOVÁ

The Fate of a Czech Romni

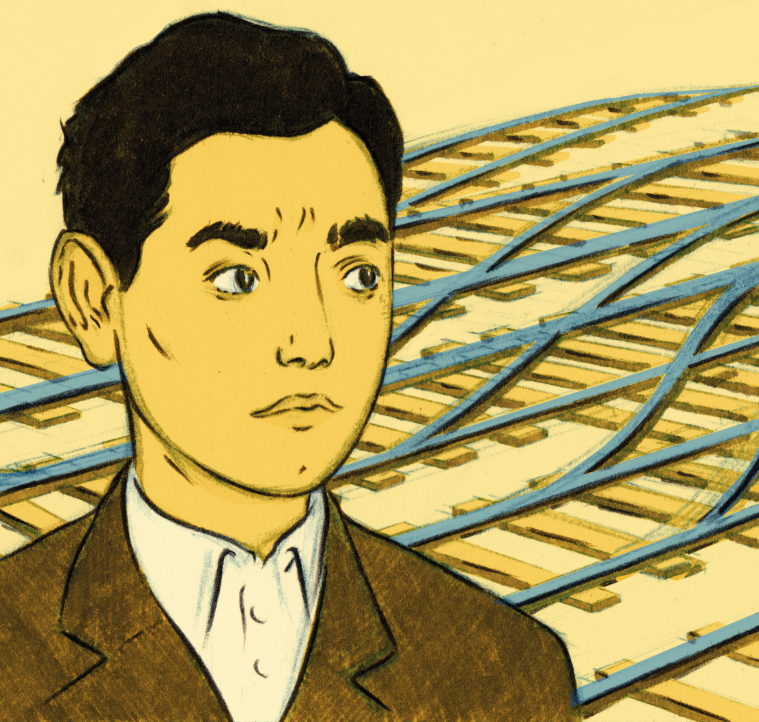
DIGITÁLNÍ LINIE ŽIVOTA A SMRTI

Johanna Sokoließ Pedro Stoichita

OTTO ROSENBERG

The Fate of a German Sinto

DIDAKTICKÝ PRŮVODCE

pro studenty od 14 let

Projekt Evropské akademie v Berlíně

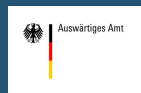
Koncept: Johanna Sokoließ

ve spolupráci s Paula Boden, EAB

www.digitallines.eu

Ve spolupráci s Landesverband Deutscher Sinti und Roma Berlin-Brandenburg e.V., Památníkem nuceného tábora Berlin-Marzahn a Muzeem romské kultury v Brně a za laskavé podpory Spolkového ministerstva zahraničí a Nadace "Paměť, odpovědnost a budoucnost" (EVZ) v rámci programu "Mládež vzpomíná".

Předmluva

Přibývá grafických románů, které se zabývají historickou tematikou a kromě estetických ilustrací a napínavých příběhů mají za cíl zvýšit povědomí a podnítit k zamyšlení. Grafické romány o životopisech Otto Rosenberga a Emilie Danielové chtějí také mnohem víc než jen pobavit: Přibližují osudy Sintů a Romů v Německu a v České republice – a tím i téma, které je v kultuře vzpomínání často marginalizováno, ne-li zcela zapomenuto. Oba grafické romány vycházejí ze skutečných životopisů dvou příslušníků romských menšin a sledují osudy Sintů a Romů ve 20. století, které byly poznamenány diskriminací a pronásledováním. Zaměřují se na bezpráví spáchané v době nacismu a připomínají genocidu asi 500.000 Sintů a Romů. Boj za spravedlnost je přitom tematizován spolu s poukazem na slepé skvrny v naší kolektivní paměti. Biografický přístup a přiblížení dvou konkrétních osudů usnadňují přístup k tématu a tvoří základ hlubšího zkoumání osudů Sintů a Romů.

Jakým způsobem mohou učitelé a političtí pedagogové s pomocí grafických románů pracovat s těmito obtížnými tématy a smysluplně je začlenit do výuky nebo se jimi zabývat při mezinárodních setkání mládeže? Jaké metody lze použít pro zprostředkování obsahu při práci s grafickými romány o Ottovi a Emilii? Jak mohou životopisy sloužit jako východisko pro kritické zkoumání historie a současnosti? A jak je možné se efektivním způsobem přiblížit vnímání mladých lidí?

Tato didaktická příručka má pomoci učitelům, politickým pedagogům a multiplikátorům při hledání odpovědí na tyto otázky. Metodická kompilace se skládá ze stavebních bloků, které lze využít v různých prostředích školního i mimoškolního vzdělávání. Navrhované jednotky lze používat nezávisle na sobě a v závislosti na předchozích znalostech a zájmu cílové skupiny. Lze je přijmout individuálně nebo mohou sloužit jako zdroj inspirace k vypracování vlastních metod.

Kromě toho příručka obsahuje užitečné odkazy na historické podklady a metodické sbírky pro další diskusi o rasismu vůči Sintům a Romům v současnosti.

O projektu

Grafické romány byly vytvořeny v rámci projektu *Digital Lines*. Projekt se uskutečnil ve spolupráci s Landesverband Deutscher Sinti und Roma Berlin-Brandenburg, památkem nuceného tábora Berlin-Marzahn a Muzeem romské kultury a byl podpořen Spolkovým ministerstvem zahraničí a Nadací EVZ v rámci programu #jugenderinnert. Grafické novely ilustroval Pedro Stoichita.

Více informací o projektu a digitálních grafických románech najdete [zde](#).

Cíle výuky v rámci vyučovacích jednotek

Cílem vzdělávacích jednotek je přispět k ohleduplnému zacházení s lidskou rozmanitostí. Studenti budou seznámeni s osudem Sintů a Romů ve 20. století a dokážou historicky zařadit genocidu. Budou lépe chápat s jakými individuálními i kolektivními problémy je tematika historické paměti spojena a budou moci klasifikovat a hodnotit proces vyrovnávání se se zločiny proti Sintům a Romům. Budou moci dešifrovat podstatu kontinuity vylučování menšin v průběhu času, a na tomto pozadí budou vedeni k sebereflexi vlastní identity, případných privilegií a vlastních domněnek o ostatních lidech. Budou školeni v zacházení s existujícími stereotypy a poznají zajímavé osobnosti a osudy, které je budou inspirovat k dalšímu kritickému myšlení o rasismu. Tak se posílí empatie studentů, jejich vcítění se do Sintů a Romů a posílí se jejich porozumění diskriminaci a stereotypnímu myšlení, které v dnešní době stále existují.

Konkrétní získávání kompetencí

Studenti získají znalosti o (historické) diskriminaci a přetrvávající stigmatizaci Sintů a Romů. Rozšíří si znalosti o rozmanitosti kultur a životních stylů a osvojí si kompetence, které jim umožňují aktivně se zapojit do demokratické společnosti. Rozvinou tak svoji schopnost projevat empatii, uznání a respekt k druhým lidem a přijímat je takové, jací jsou a jak žijí. Získají dovednost uvědomovat si své vlastní skutečné a přisuzované vlastnosti v rámci sociálních procesů. Zamyslí se nad vlastní životní situací a způsobem života a budou schopni navést kritickou změnu vlastní perspektivy, aby mohli otevřeněji a bez předsudků reagovat na jiné životní situace. Vytvoří si vlastní bázi k aktivní obraně lidských práv a proti diskriminaci.

Učební jednotky se vztahují k následujícím vzdělávacím oblastem:

1. Vzdělávání v oblasti vnímání lidské rozmanitosti
2. Vzdělávání v oblasti kritického myšlení ohledně rasismu
3. Vzdělávání v oblasti demokracie
4. Historicko-politické vzdělávání o národním socialismu
5. Mezikulturní vzdělávání
6. Kulturní vzdělávání
7. Mediální, zpravodajské a informační kompetence

JEDNOTKY | MODULY

Cíle následujících jednotek:

Získávání empatie a posilování schopnosti žáků vcítit se do společnosti, oceňování sociální rozmanitosti, interkulturní a kulturní vzdělávání.

1. JEDNOTKA *30 min*

Cíl jednotky

Posílení empatie, vcítění

Úkol pro studenty

Vyberte si obrázek z grafických románů, který se vás obzvláště dotkl. V týmech po dvou o něm intenzivně diskutujte: Proč jste si vybrali právě tento obrázek? Jaká je konkrétní situace zobrazená na obrázku? Jak se Otto nebo Emilie cítí a co si v tu chvíli asi myslí?

Diskuze ve dvoučlenných týmech

Studenti diskutují ve dvoučlenných týmech o svém oblíbeném obrázku z grafického románu. Na konci hodiny týmy navzájem představí své výsledky.

2. JEDNOTKA *90 min*

Cíl jednotky

Vžít se do obětí a osob postižených nacismem, vžít se do jejich emocí a zvyšujte vlastní vědomí. Studenti budou konfrontováni s mnohostrannou výukou a posilují své vlastní empatické cítění.

Úkol pro studenty

Před vámi jsou karty. Představte si, že musíte kamarádovi vysvětlit pocity Emilie nebo Otty. Vaše skupina je rozdělena do podskupin. Polovina skupin se bude zabývat příběhem Emilie, druhá polovina grafickým románem o Ottovi. Každý grafický román má pět kapitol a každá skupina bude pracovat na jedné kapitole. Jakmile dostanete zadání, začněte zpracovávat emoce osob, které v kapitolách vystupují, a zaznamenejte si je.

Můžete kreslit i psát! Hotové karty poskládáte po kapitolách na tabuli a vytvořte z nich příběh. Takto jste grafické romány ztvárnili prostřednictvím vlastní interpretace a vašich dovedností. Gratulujeme!

Popisové karty

Studenti mají za úkol vytvořit vlastní karty vystihující jejich pocity. Nakreslí nebo napíší na kartu, jaké pocity musí Emilie nebo Otto v každé kapitole snášet. Potom vylosují, kdo bude zařazen do které skupiny. V jejich poznámkách se odráží jejich pocity, které v nich osud Emilie a Otty vyvolal. Alternativně lze tuto jednotku absolvovat online prostřednictvím visuálních tabulí. Další informace naleznete v příručce v příloze.

3. JEDNOTKA *45 min*

Cíl jednotky

Posílení empatie. Studenti by se měli vžít do situace hrdinů grafických románů. Získávají schopnost ocenit sociální rozmanitost.

Úkol pro studenty

Prohlédněte si dva obrázky Emilie a Otty a jejich výrazy ve tváři a ve dvojicích se zamyslete nad tím, jak se protagonisté mohli cítit v době rasistické ideologie, diskriminace a pronásledování za doby nacismu. Byli smutní? Měli strach? Byli naštvaní? Jak se mění emoce v průběhu času? Dokážete pochopit, jak se museli cítit? Nebo vám to připadá obtížné? Pokud ano, proč? Zaznamenejte si svá zjištění v bodech a na konci jednotky je prezentujte ve velké skupině.

Interpretace obrázků

Studenti si deset minut prohlížejí dvě tváře hlavních hrdinů Emilie a Otty. Dělají si poznámky a v bodech si zapisují, co je napadne a co cítí, když se na ně podívají. Poté se sejdou ve dvojicích a vymění si své myšlenky.

4. JEDNOTKA *Minuta ticha*

Cíl jednotky

V tiché vzpomínce, posilovat citlivost pro znevýhodněné sociální skupiny, vytvářet vědomí o nerovném zacházení, podporovat ohleduplnou interakci mezi lidmi, vzdělávání za účelem ocenění sociální rozmanitosti.

Úkol pro studenty

Uprostřed všech diskusí, úkolů a aktivního rozebírání nacistické minulosti je také čas tiše vzpomenout na oběti nacismu. Můžete tak v klidu shromáždit své myšlenky a vzdát úctu obětem. Pedagog vyhlásí minutu ticha a vy všichni ztichnete, obrátíte se do svého nitra a vzpomenete si například na Emilii, Otta nebo jiné příbuzné těchto dvou, případně také na své předky, kteří museli trpět pod vládou nacistů.

Vzpomínka v tichu

Minuta ticha ve skupině za Sinty a Romy, kteří se stali oběťmi nacistických zvěrstev.

5. JEDNOTKA *90 min*

Cíl jednotky

Výzkumná práce, ověřování faktů a zdrojů, zabývání se současnou diskriminací Romů a Sintů, řešení otázek, které cílí na problematiku nerovného zacházení a privilegií.

Úkol pro studenty

Mladí Sintové a Romové v Německu, České republice a po celém světě se i dnes zasazují za jejich rovnoprávnost. A to je naléhavě nutné: Není neobvyklé, že ani dnes se mnoho mladých Sintů a Romů neodvažuje zveřejnit svou příslušnost ke skupině Sintů a Romů. Bojí se zášti a odmítnutí. V této jednotce přejdete do fáze nezávislé rešerše: Vyhledejte na internetu / sociálních sítích aktivisty nebo zajímavé videoklipy / podcasty / influencery, kteří využívají své mediální moci k aktivnímu zapojení do veřejné debaty. Dělalí svět lepším místem? Sejděte se v kavárně Pro Action, kde si představíte vybraného aktivistu a řeknete si, proč jste si ho vybrali.

Kavárna Pro Action

Po ukončení fáze rešerše se studenti sejdou v kavárně Pro Action. Jeden po druhém si mění role: z posluchače na poradce a tak dále. Studenti se podělí o výsledky své rešerše a vzájemně si vysvětlí, proč si zvolili daného vlivného člověka, aktivistu. Pokud je k dispozici méně času, mohou studenti alternativně dostat seznam současných vlivných osobností a aktivistů, aby si mohli vybrat jednu osobu, kterou by chtěli lépe poznat. Tím se eliminuje čas na rešerši. Seznam osobností najdete v příloze.

Cíle následujících jednotek:

Senzibilizace studentů vůči rasismu, posílení jejich vlastního kritického myšlení o rasismu, přijetí sociální rozmanitosti.

6. JEDNOTKA *45 min*

Cíl jednotky

Prostřednictvím rozhovorů ve skupinách jsou odhalovány a kriticky zpochybňovány vlastní předsudky a stereotypy studentů. Rozvíjí a posiluje se jejich vlastní citlivost ohledně rasismu vůči Romům a Sintům.

Úkol pro studenty

Utvoříte skupiny po šesti lidech a diskutujete: Odkud pochází vaše vlastní znalosti o Sitech a Romech? Z médií, ze sociálních sítí, od rodičů, z vyprávění, od přátel nebo ze třídy? Ptejte se jeden druhého: Odkud máš své znalosti? A podle toho - kde jsi nezáskal své znalosti? Potom vyhledejte na internetu videoklip, ve kterém je tematizována diskriminace Romů a Sintů. Videoklip by měl názorně ukazovat sebeprosazení Sintů a Romů.

Metoda-66

Studenti vytvoří skupinky po šesti osobách. Skupiny potom diskutují o precizně formulované otázce po dobu šesti minut. Všechny skupiny zůstanou v místnosti a otočí se židlemi k sobě. Každá skupina pak stručně informuje o výsledku své diskuse. Poté studenti vyhledají videoklipy nebo jiný mediální obsah, který aktivně vystupuje proti diskriminaci Sintů a Romů.

7. JEDNOTKA *90 min*

Cíl jednotky

Postavit se k (vlastní) odpovědnosti. Vypořádat se s možnými vlastními stereotypy vůči Romům a Sintům. Vývoj kritického pohledu na každodenní stereotypy o Sitech a Romech.

Úkol pro studenty

Ve dvojicích budete diskutovat o následujících otázkách: Do jaké míry nese Německo dnes, desítky let po druhé světové válce stále odpovědnost za zločiny spáchané ve válce? Jaký význam má toto téma i dnes a jaké máte zkušenosti, např. ze zahraničí, když se rozhovor stočí na druhou světovou válku? Myslíte si, že se z doby nacismu lidé dlouhodobě poučili, a že takové násilné zločiny už nejsou v evropské budoucnosti možné? Obáváte se, že pravicové hnutí v Evropě povede k opětovnému nástupu fašismu? Jak důležitá je pro vás práce s připomínáním vlastní minulosti, jaký význam má pro vás toto odvětví ve vzdělávacím sektoru? Načrtněte své výsledky a na konci jednotky vytvořte obrázek na tabuli s návrhy na konstruktivní a práci s naší minulostí.

Sešívání

Náhodný princip pro práci ve skupině/ případně ve dvou: Každý uchopí konec chomáčku nití. Kdo je na druhém konci nitě? Druhý účastník rozhovoru. Studenti diskutují o otázkách týkajících se kolektivní odpovědnosti za nacismus v Německu. Během rozhovoru se přenesou do současnosti a zamyslí se nad tím, jak vědomě čelit rasismu a diskriminaci a jak je znehodnotit.

8. JEDNOTKA 45 min

Cíl jednotky

Sebereflexe a senzibilizace vůči diskriminujícím výrokům a činům v každodenním životě, na adresu Sintů a Romů, rozvoj preventivních opatření, rozvoj antirasistického myšlení.

Úkol pro studenty

Stereotypní představy a kliše o menšinách jsou rozšířené a často hluboce zakořeněné v naší mysli, i když to nechceme. Slyšeli jste o předsudcích vůči Sintům a Romům? Nebo jste byli svědky rasistické diskriminace Romů a Sintů na ulici, ve škole, v práci nebo v supermarketu? Nastíňte situace, které vás napadnou, a poté v malých skupinách diskutujte o tom, jaká opatření lze v dané situaci použít, aby se jí zabránilo. Shromážděte různé možné reakce (i ty, které se na první pohled zdají neúčinné!) a kriticky o nich diskutujte. Jak tyto reakce ovlivňují zúčastněné osoby? Které možné odpovědi jsou podle vás nejúčinnější? Které z nich nejsou příliš užitečné? A proč? Zdokumentujte své zkušenosti a prodiskutujte řešení s celou skupinou.

Diskuse v miniskupinách a skupinová diskuse

Studenti se sejdou v malých skupinách a v diskusi se zamyslí nad vlastními zkušenostmi s diskriminací Sintů a Romů. V rámci tvůrčího brainstormingu vyvíjejí aktivní a preventivní opatření, která mají zabránit diskriminaci a čelit jí v každodenním životě.

9. JEDNOTKA 45 min

Cíl jednotky

První zapojení do současné diskriminace Sintů a Romů, podpora rozvoje kritického myšlení o rasismu.

Úkol pro studenty

Sedíte v kruhu, jeden z vás stojí uprostřed a jmenuje druh diskriminace, s níž se Sintové a Romové setkávají a kterou zažívají dodnes. Případně můžete pojmenovat emoce, obavy, stereotypy. Zamyslete se také nad grafickým románem a okolnostmi diskriminace, které jsou v něm zmíněny. S čím se Sintové a Romové stále setkávají v dnešní společnosti? Co se mezitím změnilo? Ti z vás, kteří souhlasí s tím, co bylo řečeno, vstanou a vymění si místa. Ten, na koho nezbyde místo, jde doprostřed a pokračuje ve hře.

Vzpomínkový salát

Všichni studenti sedí v kruhu na židlích, jeden stojí uprostřed a něco řekne. Všichni studenti, kteří souhlasí, vstanou a vymění si místa. Ten, na koho místo nezbyde, se postaví doprostřed. V rámci přípravy lze promítat videoklipy nebo podcasty, v nichž Sintové a Romové hovoří o aktuálních zkušenostech s diskriminací. Jejich seznam najdete v příloze.

10. JEDNOTKA *90 min*

Cíl jednotky

Úvaha o možnostech pomoci, efektivní řešerše, kontrola zdrojů a faktů.

Úkol pro studenty

Mnozí lidé pouze přihlíželi skrz prsty, nebo se stali pachateli, někteří však Ottovi a Emilii pomáhali. Podívejte se na scény z obou grafických románů! Co by se stalo, kdyby lidé zasáhli ve prospěch Otty nebo Emilie důrazněji? V jakých okamžicích mohl zásah něco změnit?

Zamyslete se nad alternativními zvraty grafických románů: Jaké možnosti společnost v té době vůbec měla? Proveďte řešerši. Vyhledejte na internetu jednotlivé osoby, které pomáhali Romům a Sintům nebo chránili jiné menšiny. Poté vytvořte alternativní konec vybrané kapitoly grafického románu pomocí vlastních textů a náčrtků! Použijte nástroj *Pixton* pro kreslení karikatur v online verzi nebo se držte osvědčené metody kreslení, skicování a psaní. Poté přejděte k diskuzi: Co v dané době mohlo jednotlivce přimět k pomoci? A proč velká část obyvatelstva nijak nezasáhla?

Navrhněte si vlastní grafický román

Studenti vytvoří alternativní verze grafických románů. Změny mohou být ideové nebo dramatické. Samostatně pak skicují, kreslí nebo píšou další kapitoly grafických románů. Pro online verzi lze použít kreslený nástroj *Pixton*. Odkaz na online nástroj naleznete v příloze.

11. JEDNOTKA *Projektový den*

Cíl jednotky

Posílení vlastního stanoviska, kritický pohled na rasismus, studenti jsou konfrontováni s vlastními předsudky a čelí sociálním výzvám.

Úkol pro studenty

Utvořte skupiny po 3 až 9 studentech, vaším úkolem je vymyslet krátké divadelní scénky na určité konfliktní téma, které se vztahuje ke grafickým románům. Rozsah konfliktních témat můžete měnit. Ve skupině se spolu zamyslete nad tím, které téma grafických románů vás obzvlášť zasáhlo nebo dojalo. Jeden z vás se ujme role hlavního hrdiny. Ostatní zastávají opačné postoje a konfrontují hlavní postavu se svými názory. Hlavní hrdina na tyto výroky reaguje, ale ne vždy dokáže najít správné východisko. Při prvním průchodu se hlavnímu hrdinovi nepodaří vymanit se z bezmocné situace. Při druhé zkoušce vstupují do hry diváci: aktivně přispívají vlastními nápady a možnými řešeními scény, aby společně pracovali na řešení.

Divadlo Forum

Divadlo fórum je metoda *Augusta Boala*, jejímž cílem je umožnit znevýhodněným skupinám prosazovat a formulovat vlastní zájmy a cíle. Třída pracuje ve skupinách po 3 až 9 studentech na různých krátkých divadelních scénkách na téma konfliktu souvisejícího s grafickými romány. Případně lze zpracovat téma týkající se diskriminace Romů a Sintů v dnešní době. Ve scéně musí být jasné, co hlavní hrdina chce. Hlavní hrdina musí být konfrontován s lidmi, kteří se mu rozhodně postaví. Hlavní hrdina na tyto překážky reaguje, ale ne vždy najde správné východisko. Ve druhém kole se do hry zapojí publikum a pomůže hlavnímu hrdinovi problém vyřešit. Poté se studenti zamyslí nad tím, co společně prožili, a diskutují o tom.

12. JEDNOTKA *90 min*

Cíl jednotky

Cílem je uvědomit si, že Sintové a Romové jsou aktivně zapojeni do naší společnosti a aktivně vedou kampaně proti diskriminaci. Seznamte se s vlivnými osobami a dalšími aktivisty, kteří jsou sami Sintové nebo Romové, nebo kteří vedou kampaně na jejich podporu.

Úkol pro studenty

Jak víte, Otto Rosenberg se po druhé světové válce zastal ostatních Sintů a Romů. Co jste se dozvěděli o jeho životě po druhé světové válce? Jakým výzvám čelil? Jaký měl důvod se angažovat? Proveďte fiktivní písemný rozhovor s Ottou a zeptejte se ho na jeho angažovanost. Nebo natočte krátké video (max. 5 minut), ve kterém jako novináři představíte Ottův osud širokému publiku. Zamyslete se nad tím, co je pro vás obzvláště důležité a co vás zaujalo!

Fiktivní rozhovor

Studenti vedou fiktivní písemný rozhovor s Otto Rosenbergem o jeho angažovanosti poté, co obdržel Spolkový kříž za zásluhy. Ptají se Otty na všechno, co považují za důležité nebo zajímavé. Poté se rozhovory zamíchají a rozdají ostatním žákům. Každý žák si tak přečte jiný fiktivní rozhovor a získá vhled do myšlenek ostatních. Případně lze o Ottovi natočit video, které pak společně sledujete.

Cíle následujících jednotek:

Historicko-politické vzdělání o době nacismu, uvědomění si německé nacistické minulosti, rozvoj demokratického myšlení a dovedností nutných pro společenskou participaci.

13. JEDNOTKA *90 min*

Cíl jednotky

Zabývat se motivy pachatelů, zabývat se nacistickou minulostí, upozornit studenty na vinu a spoluvinu, tvorba demokracie.

Úkol pro studenty

V grafických románech se vždy objevují lidé, kteří Ottu a Emilii šikanovali, diskriminovali nebo pronásledovali. Najděte panel, který takovou situaci zobrazuje. V týmech po dvou diskutujte s ostatními o motivech, které mohly nacistického pachatele přimět ke spáchání těchto zločinů. Diskutujte o následujících otázkách: Co znamená spoluvina? Existují vysvětlení, která vám taková zvěrstva pomohou pochopit? Jak se člověk stane pachatelem? Zaznamenejte si své poznatky na nástěnku (offline nebo online), abyste se o ně mohli na konci hodiny podělit s ostatními.

Diskuse ve skupinách

Studenti utvoří malé skupiny (max. čtyři osoby) a na základě nápovědy od pedagoga volně diskutují o motivech/pohnutkách, které mohly pachatele motivovat k páčání nacistických zločinů. Poté si skupiny navzájem představí své výsledky na flip chartu nebo společné tabuli. Více informací o variantě digitální nástěnky najdete v příloze.

14. JEDNOTKA *Projektový den, exkurze*

Cíl jednotky

Rozhovory se současnými pamětníky, aktivní práce s tématy minulosti, senzibilace studentů na německo-českou minulost.

Úkol pro studenty

Setkáte se se současným svědkem nebo jeho příbuzným. Předem jste si promysleli otázky, které vás zajímají a které se vám zdají důležité. Zeptejte se například, jak lze popsat pocit, když Němci prohráli druhou světovou válku a byly osvobozeny koncentrační tábory. Aneb: Co se stane s německou společností, když očití svědci již nebudou naživu a vzpomínky z první ruky nebude k dispozici? Bude to mít negativní vliv na práci s tématy nacistické minulosti?

Rozhovory s klíčovými osobami

Rozhovor se současnými svědky probíhá v osobním prostředí. Studenti jsou vyzváni, aby položili své otázky klíčovým osobám konkrétním a srozumitelným způsobem. Poznámka: Podrobné informace o rozhovorech se současnými svědky naleznete v příloze.

15. JEDNOTKA *Projektový den, exkurze*

Cíl jednotky

Zviditelnění minulosti a řešení německé odpovědnosti v rámci návštěvy historických památek. Historicko-politické vzdělávání ve vztahu k nacistické minulosti.

Úkol pro studenty

Společně navštívíte historické místo zmíněné v grafických románech - např. památník nuceného tábora Berlin-Marzahn, věznici Moabit nebo bývalý nucený tábor Hodonín u Kunštátu. Během exkurze dokumentujete své dojmy a natáčíte zvláštní objekty nebo oblasti, které vás zaujmou (mohou to být i jen krátké spoty nebo momentky). Pozorně se rozhlédněte; přemýšlejte, které předměty, místa, ukazatele mohly mít zvláštní význam. Vzpomínáte na Emilii a Ottu – kudy zde asi chodili? Vydejte se hledat stopy a zaznamenávejte své nálezy na film. Co lze vidět ještě dnes? A co už zde není? Co se můžete dozvědět o historii místa po druhé světové válce? Ve výukové skupině pak s pomocí stříhového programu sestavíte svá videa a výsledkem bude působivý atmosférický snímek.

Procházka a pozorování / exkurze

Skupina se společně vydá na určité místo a zaznamená určité rysy, místa a objekty na film pro pozdější dokumentaci. Rekapituluji své dojmy z grafických románů a vzpomínají na zážitky protagonistů na místě. Učitelé by měli skupinu na návštěvu pamětních míst dobře připravit. Jsou to místa, ke kterým by účastníci měli přistupovat s úctou.

16. UNIT 45 min

Cíl jednotky

Historické přehodnocení pojmu "kolektivní paměť", historicko-politické vzdělání, zabývající se nacistickou minulostí, rozvoj demokratického myšlení, konkrétní srovnání grafických románů.

Úkol pro studenty

Grafické romány Rosenberg a Danielová | Kapitola 5

Polovina studentů se zabývala grafickým románem o Otto Rosenbergovi, druhá polovina grafickým románem o Emilii Danielové. Cílem tohoto úkolu je diskutovat s partnery o tom, do jaké míry se kultura vzpomínání v souvislosti s osudem Sintů a Romů v poválečných letech a dnes dostala do naší kolektivní paměti. Diskutujte s vašimi partnery o tom, co Otto a Emilie předávají budoucím generacím prostřednictvím svých životních příběhů. Společně se zamyslete nad tím, jak bylo možné, že oba dva po kruté zkušenosti mohli žít dál a znovu si vybudovat vlastní život. Jaké jsou podobnosti a rozdíly mezi životy obou hrdinů po druhé světové válce? Dokážete pochopit, jak hlavní hrdinové vedli jejich další život? A co ovlivnilo jejich rozhodnutí? Na konci hodiny se opět sejděte ve skupině a prodiskutujte své názory: Liší se vaše názory? Můžete názory ostatních přijmout? Nebo se stavíte k určitým názorům ostatních negativně?

Dva kruhy

Studenti si prostudovali grafický román o Emilii Danielové nebo Otto Rosenbergovi. Ve vnitřním a vnějším kruhu stojí nebo sedí dva studenti naproti sobě a krátce diskutují na dané téma. Vzájemným střídáním vznikají nové dvojice – vznikly mezi studenty různé názory?

Případně může následovat tvůrčí cvičení: Výchozím bodem je fiktivní setkání Otty a Emilie několik desetiletí po válce. Účastníci se zamyslí nad tím, jak by takové setkání mohlo vypadat, a vypracují texty a náčrty pro krátkou doplňkovou kapitolu o setkání.

17. JEDNOTKA 90 min

Cíl jednotky

Konfrontace s problematikou historické paměti, kritický náhled na současnou historickou paměť naší společnosti, ověřování zdrojů a faktů.

Úkol pro studenty

Diskutujte ve skupinách po čtyřech: Co se z grafických románů dozvídáte o politice zabývající se historickou pamětí v Německu a v České republice a o tom, jak se řešila genocida Sintů a Romů? Co dalšího můžete zjistit? Jak lze zločiny nacistů připomínat v současnosti? Napadá vás vhodná forma? Navrhněte koncept památníku nebo jiného pietního místa. Co by mělo pamětní místo návštěvníkům zprostředkovat a co by v nich mělo vyvolat? Můžete se inspirovat existujícími památníky, ale můžete také vymyslet zcela nové formy historických vzpomínek. Zamyslete se nad různými úhly pohledu na historickou paměť – jakým způsobem by se jí měla dnešní společnost zabývat? Použijte všechny materiály, které máte k dispozici. Můžete kreslit, vyrábět, natáčet videa atd.

Návrh koncepce

Studenti navrhnu koncept památníku/vzpomínkového místa. Co by měla vyjadřovat? Co chtějí studenti sdělit? Kde a co přesně by se mělo připomínat?

18. JEDNOKA *45 až 90 min*

Cíl jednotky

Přístup k osudům, rozvinutí senzibilizace pro životní etapy a jejich význam pro protagonisty.

Úkol pro studenty

Po přečtení grafických románů se zkusíme znázorněným osudům přiblížit: Co vás nejvíce překvapilo/podráždilo/zaujalo? Vlastními slovy nastíníte obsah kapitol. Najděte jednoslovné nadpisy jednotlivých kapitol, které vystihují, co se stalo, nebo náladu kapitoly. Poté nadpisy upevněte v jejich správném pořadí na tabuli a hlasujte o nich. Které nadpisy mají nejvíce *lajků*?

Jednoslovné nadpisy, Galerie Walk

Studenti stručně a vlastními slovy nastíní obsah kapitol a najdou jednoslovné nadpisy, aby kapitoly co nejvýstižněji pojmenovali. Poté se uspořádá *procházka po galerii*, tzn. studenti si na zeď pověsí své nadpisy v pořadí a ke svým oblíbeným nalepí srdíčka. Na závěr proběhne krátká diskuse. Které nadpisy byly nejoblíbenější? Proč?

19. JEDNOTKA *90 minut projektový den*

Cíl jednotky

Vcítění se do situace obětí, intenzivní výměna názorů a pocitů, posílení empatie.

Úkol pro studenty

Grafický román: Emilie Danielová - osudy české romky | Kapitola 3

V této kapitole umírá Emíliina sestra Berta, zatímco Emílie sedí na nemocničním lůžku. Říká: "Nejhorší bylo, že jsem nemohla ani plakat. Na ničem a nikom tam člověku nezáleželo. Jediné, co bylo důležité, bylo přežít". Nyní si představte, že Otto v tomto okamžiku potká Emilii. Jak by Otto reagoval? Vezme Emilii do náruče, utěší ji, bude s ní souhlasit? Ve čtyřech týmech promyslete toto fiktivní setkání a napište krátký koncept. Poté nahrajete krátký zvukový dokument / můžete se orientovat formátem podcastu, ve kterém přehrajete rozhovor mezi Emilií a Ottou v průběhu právě popsaného setkání. Potom váš audio dokument sestříháte. Nakonec vaši finální verzi přehrajete ostatním.

Audionahrávka / epizoda podcastu

Studenti vymyslí fiktivní rozhovor mezi Emilií a Ottou. Ve čtyřech týmech napíšou krátký koncept a poté vytvoří audionahrávky. Finální verzi poté prezentují kolektivně. Další informace a vhodné programy pro úpravu zvuku a nástroje pro podcast naleznete v příloze.

20. JEDNOTKA *90 min*

Cíl jednotky

Rozvoj výzkumných dovedností, přesné ověřování faktů, historické přehodnocování, podpora občanské angažovanosti.

Úkol pro studenty

Grafický román: Otto Rosenberg - Osud německého Sinto | Kapitola 2

V této kapitole je mladý Otto vybrán "rasovou výzkumnou pracovnící" Evou Justinovou pro její pseudovědecké experimenty. Je zavřený v tmavých místnostech a musí popisovat obrázky, které Justin drží v ruce. V týmech po dvou proveďte rešerši: Jaké experimenty a údajná vyšetření provádělo tamější „Výzkumné středisko pro rasovou hygienu a populační biologii (Rassenhygienische Forschungsstelle -RHF)" za nacismu? Kdo další se kromě Evy Justinové podílel na "výzkumu"? Kde byla prováděna "vyšetřování"? Co se stalo s RHF po druhé světové válce? Byly hlavní a spoluodpovědné osoby za své činy stíhány? Podívejte se také na další informace o RHF na adrese [Website](#) projektu "Digitální linie života a smrti". **Úkol:** Napište petici nebo vytvořte kampaň na sociálních sítích, ve které budete požadovat konkrétní odsouzení pachatelů a spolupachatelů nacismu. Nezáleží na tom, zda mluvíte ze současné nebo poválečné perspektivy. Oslovte konkrétní cílovou skupinu a promyslete si, které fráze by byly nevhodnější, abyste získali co nejvíce podpisů nebo pro rozšířili váš mediální rozsah a posílení vaší *komunity*.

Vypracování petice nebo kampaně na sociálních sítích

Studenti vypracují petici jménem Rosenberga a Danielové. Požadují okamžité potrestání a zatčení nacistických pachatelů, kteří aktivně i pasivně působili proti Romům a Sintům. Na základě přesvědčivých klíčových argumentů by studenti měli vyzvat a povzbudit ostatní občany, aby petici podepsali. To podporuje jejich občanskou a participativní angažovanost. Případně mohou účastníci navrhnout kampaň v sociálních médiích, která by zvýšila povědomí o dané problematice.

21. JEDNOTKA *90 min do projektového dne*

Cíl jednotky

Fokus na historické paměti, posílení mediální kompetence, využití digitálních médií, tematika poválečného Německa, historicko-politické vzdělávání.

Úkol pro studenty

Grafické romány Rosenberg a Danielová | Kapitola 5

Vaše skupina se rozdělí na dvě podskupiny. Jedna polovina čte kapitolu 5 o Emilii Danielové, druhá polovina čte kapitolu 5 o Otto Rosenbergovi. Přemýšlejte v malých skupinách: Proč trvalo uznání holocaustu Romů a Sintů tak dlouho? Jak je možné, že tolik pachatelů a spolupachatelů nebylo potrestáno? A jak je to dnes? Kterí influenceři, které znáte, jsou sami Sintové a Romové nebo chrání jejich zájmy? Informujte se na internetu o mladých aktivistech, kteří se staví proti diskriminaci Romů a Sintů a vysvětlují existujících stereotypy a předsudky. Nechte se jimi inspirovat! Ve čtyřech týmech natočíte výzvu k akci, ve které upozorníte na diskriminaci Sintů a Romů v Německu a v České republice a budete požadovat větší angažovanost vlády za rovnocennost a uznání menšin.

Výzva k akci

Studenti nahrají krátkou výzvu k akci (max. 45 sekund), ve které požadují větší respekt a uznání Sintů a Romů v současné době. Vžijí se do situace Otty a Emilie po druhé světové válce a jejich osvobození a poté se přenesou o více než 70 let do budoucnosti: Co se změnilo z hlediska lidských práv Sintů a Romů? Jaká diskriminace přetrvává dodnes? Proti čemu a komu se musí Romové a Sintové stavět i dnes? Co se musí stát, aby Sintové a Romové již nemuseli trpět stigmatizací v každodenním životě v 21. století? Poté se hovory společně sledují a skupina o nich diskutuje. Další informace o výzvě k akci nebo o programech na zpracování audionahrávek naleznete v příloze.

HANDOUT

DALŠÍ ODKAZY

Přehled o kultuře a historii Sintů a Romů

CS a EN

- Muzeum romské kultury v Brně vystavuje přibližně 25 000 předmětů dokumentujících romskou kulturu, život a historii:
<https://www.rommuz.cz/en/>

CS

- Památník Sintů a Romů v Berlíně-Marzahn upozorňuje na bývalý nucený tábor pro Sinti a Romy, nabízí prohlídky a workshopy a poskytuje vzdělávací materiály o táboře Marzahn.
<https://www.gedenkstaette-zwangslager-marzahn.de/>
- Informační text Spolkové agentury pro občanské vzdělávání (bpb) o kultuře Sintů a Romů.
<https://www.bpb.de/internationales/europa/sinti-und-roma-in-europa/179536/ein-unbekanntes-volk-daten-fakten-und-zahlen?p=all>
- Vzdělávací materiál o odporu Sintů a Romů z "Gedenkstätte Deutscher Widerstand und Bildungsforum gegen Antiziganismus des Dokumentations- und Kulturzentrums Deutscher Sinti und Roma".
https://www.gdwberlin.de/fileadmin/bilder/Bildungsangebote/GDW_Bildungsmaterialien_zum_Widerstand_von_Sinti_und_Roma_2019.pdf#

CS

- Dějiny Sintů a Romů v České republice od Jany Horváthové.
<https://www.romarchive.eu/en/roma-civil-rights-movement/roma-czech-lands/>

CS a DE

- Digitální RomArchiv představuje kulturu a umění Sintů a Romů v kontextu evropských kulturních dějin a také výstavy a ilustrace.
<https://www.romarchive.eu/en/>
- Dokumentační a kulturní centrum německých Sintů a Romů ilustruje vyloučení Sintů a Romů dodnes a poskytuje také vzdělávací materiály.
<https://www.sintiundroma.org/en/>
- Ústřední rada německých Sintů a Romů představuje vzdělávací materiály a historii Sintů a Romů, jakož i citáty politiků, lidí, kteří přežili holocaust a Sintů a Romů.
<https://www.roma-sinti-holocaust-memorial-day.eu/>

Klipy a dokumentární filmy k tématu

- <https://www.youtube.com/watch?v=3-S7Sor1LGM>, 1live Interview
- <https://www.youtube.com/watch?v=B-F4M7Pselg>, Zeptejte se Romů
- <https://www.youtube.com/watch?v=h0mMKhHq3m0>, časová zpráva (11min.)
- https://www.youtube.com/watch?v=8vqUESWZ_g Just Because Who I am, RomaniSupportClub

Podcasty

- **RYMEcast** *Zkušenosti s rasismem* Sejnur Memiši, Nino Novakovic
Odkaz: <https://open.spotify.com/show/2ZKrZlu8rFjPDly1TiVsn7>
- **Romanistan Podcast** by Jessica Reidy a Paulina Verminski
Odkaz:
<https://open.spotify.com/show/4PjuCCf0ewbsynPNvWN5cv?si=b05yTt3EQAemoUWwF3WXQg&nd=1>

Mezinárodní empowerment Romů

Sociální média

Instagram

- **@giannijovanovic78** *Influencer, aktivista*
Odkaz: <https://www.instagram.com/giannijovanovic78/?hl=de>
- **@iamtaisyaschumacher** *Herečka, aktivistka*
Odkaz: <https://www.instagram.com/iamtaisyaschumacher/?hl=de>
- **@tayosingerberlin** *aktivista*
Odkaz: <https://www.instagram.com/tayosingerberlin/?hl=en>
- **@opreroma** *Oslava romské historie/kultury*
Odkaz: https://www.instagram.com/opreroma/?utm_source=ig_embed&hl=de
- **@roma.culture** *Podpora romské kultury*
Odkaz: <https://www.instagram.com/roma.culture/>
- **@regina.lupu** *Původce @roma.culture a @culturaroma*
Odkaz: <https://www.instagram.com/regina.lupu/>
- **@slavicroma** *Romská historie, zprávy, kultura a současné problémy*
Odkaz: <https://www.instagram.com/slavicroma/>
- **@romaniuprising** *Majitel je June Bergman*
Odkaz: <https://www.instagram.com/romaniuprising/>
- **@nenaromani** *Hrdě romsky*
Odkaz: <https://www.instagram.com/nenaromani/>
- **@the.future.is.roma** *Stránka věnovaná romské mládeži*
Odkaz: <https://www.instagram.com/the.future.is.roma/>
- **@gilbertcostache** *NYC, LA, Madrid, Bukurešť - Opre roma*
Odkaz: <https://www.instagram.com/gilbertcostache/>
- **@jezmina.vonthiele** *Smišená Roma-Sinti, spisovatelka, pedagožka, věstkyně, modelka*
Odkaz: <https://www.instagram.com/jezmina.vonthiele/>
- **@dianasirokai** *Plus size, Roma, Důvěra v LDN*
Odkaz: <https://www.instagram.com/dianasirokai/>
- **@milduquelas** *oblečení, Opre Roma*

- Odkaz: <https://www.instagram.com/milduquelas/>
- **@vanessasarkozi** zpěvačka
Odkaz: <https://www.instagram.com/vanesssarkozi/?hl=de>
- **@memetovic** aktivista
Odkaz: <https://www.instagram.com/memetovic/>

TikTok

- **@marius_elisei** Tvůrce videí, Řím
Odkaz: <https://www.tiktok.com/@mariuselisei?lang=en>

Twitter

- **@hellobrigitta** Influencer/aktivista z Maďarska
Odkaz: <https://twitter.com/hellobrigitta/status/1395656306149707781>
- **@em_pontonnier** Aktivista
Odkaz: https://twitter.com/em_pontonnier

Aktivistické činnosti / organizace

- **Dikh He Na Bister** (ang.) Iniciativa Roma Genocide Remembrance
- **Amaro Drom e.V.**
Mládežnická organizace Romů a Ne-Romů v Berlíně
- **Amaro Foro e.V.**
Mládežnická organizace Romů a Ne-Romů v Berlíně
- **Federální romské sdružení**
Střešní organizace různých a sdružení
- **Carmen e.V.**
Mezinárodní kulturní a sportovní sdružení Romů
- **Dokumentační a kulturní centrum německých Sintů a Romů**
Specializovaná akademická instituce pro výzkum a dokumentaci, politické vzdělávání a současné umění a kulturní projekty.
- **Památník nuceného tábora Berlin-Marzahn**
- Památník Sintů a Romů v Berlíně-Marzahnu, upozorňuje na bývalý nucený tábor pro Sinti a Romy, nabízí prohlídky a workshopy a poskytuje vzdělávací materiály o táboře Marzahn.
- **Nadace Hildegardy Lagrenne**
Nadace na podporu vzdělávání, inkluze a participace Sintů a Romů v Německu
- **Zemský svaz německých Sintů a Romů Berlin-Brandenburg e.V.**
Zastupování zájmů příslušníků německé národnostní menšiny Sintů a Romů v Berlíně a Braniborsku
- **Mingru Jipen e.V.**
Sdružení pro podporu sociální participace v oblasti práce, vzdělávání a kultury
- **Romská antidiskriminační síť**
Antidiskriminační síť, pomoc a poradenství v oblasti diskriminace
- **RomaniPhen e.V.**
Sdružení Sintů a Romů se zaměřením na feministickou práci a romský archiv.
- **RomaTrial e.V.**
Transkulturní sebeorganizace pro kulturní a politické vzdělávání a tvůrčí projekty
- **ROMBLOG.net**
Digitální informační portál a akademie pro výměnu znalostí a vytváření sítí

- **save space e.V.**
Sdružení pro interseksionalitu, inkluzi, digitalizaci a kulturu mládeže
- **Ústřední rada německých Sintů a Romů**
Zastupování zájmů německých Sintů a Romů
- **Muzeum romských kultur v Brně**
Muzeum založené v roce 1991, které představuje rozmanitost romských kultur a historie prostřednictvím více než 25 000 exponátů, jako je nábytek, šperky, umění, oděvy a řemeslné výrobky.
- **In IUSTITIA**
Organizace právníků a sociálních pracovníků proti násilí a zločinům z nenávisti
- **Občanské sdružení Romodrom**
Resocializační programy, odborné sociální poradenství
- **Khamoro**
Mezinárodní festival romské kultury

DOBŘE VĚDĚT / DIGITÁLNÍ NÁSTROJE

Rozhovory se současnými svědky | Rozhovor s klíčovými osobami

Rozhovory se současnými pamětníky představují v politicko-historickém vzdělávání zvláštní výzvu. Rozhovory je třeba posuzovat z toho hlediska, že se jedná o osobní vzpomínky. To na jedné straně nabízí možnost velmi živě zprostředkovat historii. Na druhou stranu se však jedná o subjektivní vnímání a v žádném případě ne o "historickou pravdu" nebo objektivizovaná fakta. Pro zprostředkování obrazu subjektivních pocitů jednotlivých osob jsou však cenným a smysluplným zdrojem svědectví současníků. Studenti by měli být na tyto vlastnosti předem upozorněni. Je také vhodné, abyste si se studenty před rozhovorem připravili několik otázek a společně je seřadili. Je samozřejmé, že základním předpokladem pro vytvoření důvěrné atmosféry je respektující a chápavá interakce s očitým svědkem. Následné přehodnocení získaných informací je nezbytné.

Co je to *výzva k akci*?

Termín Call-to-Action (CTA) označuje výzvu k akci pro vybranou skupinu s cílem vyvolat určitou reakci a dát podnět k požadované akci. K tomuto účelu se často používají slovesa v rozkazovacím způsobu! Například v souvislosti s ochranou životního prostředí a klimatu by měla CTA představit různé nápady k tématu ekologicky uvědomělá činnost a motivovat adresáty, angažovat se.ⁱⁱ

Vizuální tabule

→ *Milanote*

Odkaz: <https://milanote.com/>

→ *Padlet*

Odkaz: <https://de.padlet.com/>

Grafický román / nástroj na vytvoření cartoonu

→ *Pixton*

Odkaz: <https://www.pixton.com/>

Program pro střih videa

→ *DaVinci Resolve* | Webové stránky softwaru:

Odkaz: <https://www.blackmagicdesign.com/de/products/davinciresolve/>

Obrázkový materiál zdarma

→ *Unsplash*

Odkaz: <https://unsplash.com/>

→ *Pixabay*

Odkaz: <https://pixabay.com/de/>

Úprava obrázků a grafický design

→ *Canva*

Odkaz: <https://www.canva.com/>

→ *Visme*

Odkaz: <https://www.visme.co/>

ⁱ Srov. společný rámcový vzdělávací program Berlín-Braniborsko, část B, Rozvoj mezioborových kompetencí, Základní vzdělávací program Mediální výchova, s. 25 (naposledy navštíveno 20.09.2021, na: https://bildungsserver.berlin-brandenburg.de/fileadmin/bbb/unterricht/rahmenlehrplaene/Rahmenlehrplanprojekt/amtliche_Fassung/Teil_B_2015_11_10_WEB.pdf).

ⁱⁱ Srov. Klickhelden: Call-to-action (naposledy navštíveno 10.09.2021, na adrese: <https://www.klickhelden.com/wiki/call-to-action/>).

LEGAL NOTICE

DIGITÁLNÍ LINIE ŽIVOTA A SMRTI

Nacistické pronásledování Sintů a Romů v hybridních grafických románech

Europäische Akademie Berlin e.V.

Bismarckallee 46/48D-14193

Berlin

Tel: +49 30 89 59 51 0

Fax: +49 30 89 59 51 95

Email: eab@eab-berlin.eu

ViSdP: Dr. Christian Johann

Rada podpůrného sdružení

Dieter Ernst, předseda

Petra-Evelyn Merkel, místopředsedkyně

Dr. Christian Johann, místopředseda, výkonný člen výkonné rady

Sídlo: Berlín

Registrační číslo VR 3197

Obvodní soud Charlottenburg

Da` nové identifikační číslo

DE 13 66 22 356

Koncept: Johanna Sokoließ

ve spolupráci s Julia Aertken, Paula Boden, Claudia Fedur and Iwona Pasięka-Göpfert, EAB

ve spolupráci s Petra Rosenberg, Landesverband Deutscher Sinti und Roma Berlin-Brandenburg e.V. a Památníkem nuceného tábora Berlin-Marzahn